

Verksamhetsplan 2021 för Biosfärkontoret

Biosfärområde Kristianstads Vattenrike omfattar i stort sett hela Kristianstads kommun. Här finns nästan alla svenska naturtyper i ett landskap som präglats av människan genom tiderna. Mitt i biosfärområdet ligger naturum Vattenriket.

Den mäktiga Helge å flyter tvärs igenom landskapet och fångar upp små vattendrag från åsarna och slätten. Här och var buktar den ut i Araslövssjön och Hammarsjön innan den når Hanöbukten. Ån kantas av våtmarker och strandängar. Men Vattenriket är inte bara vått, här finns både lummiga ädellövskogar och torra sandiga odlingsmarker.

Den omväxlande naturen ger många olika miljöer för djur och växter att leva i. Vattenriket är ovanligt artrikt och en riktig hot spot för hotade arter. Området täcker mindre än två promille av Sveriges yta, men på denna lilla plätt lever hela 20 procent av landets hotade arter!

Kristianstads kommun har åtagit sig att verka för att Vattenriket ska vara ett bra hem åt både natur och människor. I olika projekt hjälper biosfärkontoret djur och växter att leva vidare, samtidigt som människor får möjlighet att ta del av naturens nyttor utan att förstöra dem. För att kunna göra det behöver vi lära mer om landskapet och naturen. En del i arbetet är att ta fram och sprida ny kunskap. Biosfärkontoret inventerar, ger ut rapporter, samarbetar med forskare och håller konferenser.

Tillsammans med föreningar, företag och markägare tas hållbara lösningar fram för att både bevara och nyttja landskapets värden. Vi anlägger våtmarker och rör om i sanden. Många arter och välfungerande ekosystem gör att vi klarar klimatförändringar och andra utmaningar bättre.

Genom att hjälpa människor att uppleva naturen får vi fler med på tåget. Vi har 21 besöksplatser med fågeltorn, stigar och utemuseer. Naturum Vattenriket är kronan på verket med utställning, möteslokal och restaurang. Här berättar vi hur biosfärområdet fungerar och visar vägen ut i Vattenriket.

Vi kallar arbetet för biosfärbete. Glädjande nog ser vi goda resultat! Vid besöksplats Pulken samsas tranor, skådare och lantbrukare. Malen simmar åter i Helge å och uttern fiskar utanför naturum. I dag ses områdets våtmarker inte längre som vattensjuka utan vattenrika. Ett kvitto på en ny attityd till hur vi kan använda naturens resurser!

Biosfärbetet 2021

Ett nytt handlingsprogram för Biosfärområde Kristianstads Vattenrike, perioden 2021-2025, har tagits fram. Verksamheten är koncentrerad till fem fokusområden som genomsyrar arbetet.

Dessa fokusområden är:

- Friska ekosystem och rik biologisk mångfald
- Vatten i balans från källa till hav
- Attitydförändring och lärande
- Hållbart företagande i lantbruk och besöksnäring
- Hälsa, livskvalitet och samhällsutveckling

Under 2021 fortsätter vi med vårt tema **"Upplev Vattenriket"** och med projekt knutna till det. Pandemin har lett till ett ökat intresse för upplevelser och aktiviteter utomhus. Vattenriket har fantastiska möjligheter och naturum visar vägen ut i biosfärområdet och uppmuntrar till att njuta av vår fina natur. Runt om i landskapet finns ett tjugotal besöksplatser med utemuseer, fågeltorn och spänger. Inne på naturum håller vi "havsörns avstånd" och delar av verksamheten har flyttat ut som en anpassning till pandemin. En annan anpassning är att vi också kommer att utveckla vår digitala kommunikation ytterligare. Nationellt är det **"Friluftslivets år"** som vi kommer att uppmärksamma på flera sätt både genom egna projekt, kampanjer i social media, i naturums program och samarbeten tillsammans med bl a Kultur- och fritidsförvaltningen. Vi kommer också att arbeta med kunskaphöjande insatser om allemansrätten.

Arbetet med etapp 2 av **Skåneleden SL6 Vattenriket**, som går mellan Kristianstad- Bökestad fortsätter. Parallellt pågår arbetet med den sista tredje etappen. Hela sträckan SL6 Vattenriket ska vara klar 2023. I juni kommer ett samarbetsprojekt **"Arknat"** tillsammans med Sweco och arkitektstudenter att gå av stapeln. Ett spännande vindskydd kommer att utformas och uppföras i anslutning till leden, i närheten av Österslövs skola och badplats. Vi kommer också arbeta med upplevelser kring leden med tema kring **Vättar och Väsen i Vattenriket**, bland annat kommer det att invigas en sagostig vid N Lingenäset.

Under våren kommer en **ny restauratör att ta över caféet på naturum**. Utställningen på naturum kommer att förnyas med en **upptäckarhörna med supermikroskopet "Makroliten"**. Senare under året kommer pollinering och friluftsliv att vara i fokus. Ett biosfärklassrum till besöksplats Sånarna kommer att tas fram och skolelever engageras i **projektet "Spadar, blommor och bin"**. Säkerheten i naturums närområde när mörkret faller ses över och brister på balkar i husets konstruktion kommer att åtgärdas av fastighetsförvaltaren.

Arbetet med att tillgängliggöra och på ett säkrare sätt kunna ta sig ut på vattnet i Vattenriket fortsätter i projektet **"På Vatten i Vattenriket"**. **Kavröbro är en central plats** för att kunna ta sig ut i området. Här ska fiskebrygga byggas, toalett och rastplats iordningsställas och utfarten till Flötövägen göras säkrare under året. Inom ramen för projektet ska också vassen klippas i Härnestads Graften och arbete ske för att kanotister lättare ska kunna ta sig i land vid Lillö.

Ett kärt vårtecken och ett årligt återkommande arrangemang är **Tranvåren vid Pulken**, tranornas eget Bed & breakfast. Vi arbetar för att det goda samarbetet med berörda lantbrukare, markägare, föreningar, företag, besökare och myndigheter ska fortsätta på samma utmärkta sätt som tidigare år men också anpassas till rådande Covid-restriktioner.

Ett av våra fokusområden är **Hållbart företagande i lantbruk och besöksnäring**. Vi kommer att fortsätta vårt samarbete med Hushållningssällskapet kopplat till **vattenhushållning och klimatanpassning**, men också utveckla vårt samarbete internt med andra avdelningar och förvaltningar för att nå bättre synergier. Förhoppningsvis kommer vi att kunna genomföra den i

höstas planerade **näringslivsfrukosten med tema lantbruk** tillsammans med kollegorna på avdelningen och Hushållningssällskapet, om pandemin släpper greppet under året.

Hållbar besöksnäring ligger i tiden och det är också angeläget att utveckla Kristianstad som hållbar destination. Här finns fina förutsättningar. Under året kommer vi påbörja arbetet med att lansera **"Hållbar helg i Vattenriket"** där ett koncept med hållbara upplevelser tas fram.

Utveckling av hållbara innovationer är en viktig del i biosfärarbetet. Vi arbetar tillsammans med Krinova och Högskolan i Kristianstad för att skapa kreativa matupplevelser i projektet **"Dax för brax"**. Under 2020 har underlag för två nya tätortsnära kommunala naturreservat arbetats fram, Södra Äspet och Ekenabben. Under 2021 är avsikten att kommunstyrelsen ska fatta beslut om de båda reservaten och till sensommaren planeras invigning av **Södra Äspet**.

I Vattenriket och i Kristianstads kommun finns skogsområden med höga värden för friluftsliv och naturvård. En **skogspolicy för det kommunala skogsinnehavet** kommer att arbetas fram i samarbete med olika förvaltningar. Projekt som **"Ek-projektet"** och **"Fladdermöss i Vattenriket"** (sökt LOVA-medel för detta projekt) kommer att drivas för att stärka statusen för arter knutna till skogsmiljöer.

Succéprojektet "Hela Skåne blommar" som syftar till att så in nektarrika växter för att gynna pollinerare, kommer att fortsätta även detta år och omfattar nu hela landet. Nytt namn är därför **"Hela Sverige blommar"**. Hushållningssällskapet är huvudman och Biosfärkontoret kommer att ta fram kommunikationsmaterial och fröpåsar för att få ytterligare spridning av projektet.

Strandängarnas vadarfåglar har minskat trots intensiva insatser för att förbättra hävden. Ett växande tryck från predatorer som kråkfåglar, mink och grävling har visat sig ha en stark negativ påverkan. Samarbetsprojektet **Predator kontroll**, startades upp ifjol tillsammans med Jägarförbundet och länsstyrelsen. Pandemin gjorde träffarna svåra att genomföra, men vi kommer att arbeta vidare i år för att reglera antalet predatorer och följa upp effekterna på Vattenrikets strandängar.

Arbetet med att **förbättra vattenkvaliteten i Helgeån och Hanöbukten** fortsätter. Fokus ligger på minskat läckage av närsalter, men också på klimatåtgärder som att hålla mer vatten i landskapet, ökad grundvattenbildning och **åtgärder för att minska brunfärgningen av vattnet** högre upp i avrinningsområdet. I ett samarbetsprojekt arbetar vi också för att få ökad kunskap och göra åtgärder för att minska läckaget av järn och aluminium från invallade torvmarker i Vattenriket. Biosfärkontoret är en part i WWF:s stora projekt som syftar till att **återskapa Östersjöns livskraft**. Ett projekt med stor spännvidd. Ålgräsängar ska planteras, allmänheten ska engageras och pedagogiskt material ska tas fram. Parallellt med detta arbete fortsätter **reduktionsfiske i Råbelövssjön och Oppmannasjön** och Biosfärenheten har även en **samordnande roll i Helgeåns vattenråd**.

Hållbar stadsutveckling med fokus på **stadsdelen Näsby kommer** att prioriteras för Biosfärkontoret under 2021. Inventering av viktiga grönstrukturer och kulturlämningar kommer att genomföras. Vi kommer också att ha en aktiv del i framtagningen av en **ny översiktsplan för Åhus** samt Life-ansökan för utveckling av Härlövs backar och ängar. Utifrån Unescos uppdrag att vara ett modellområde för hållbar samhällsutveckling är detta en viktig del i vårt arbete. Även utveckling inom området för kompensationsåtgärder för biologisk mångfald och ekosystemtjänster i samband med exploateringar är angeläget. Vi kommer också att vara aktiva i arbetet med **en levande stadskärna**.

Biosfärområdena har ett viktigt uppdrag från Unesco att vara **arenor för implementering av Agenda 2030**. Vårt nya handlingsprogram för 2021-2025 har tydligt fokus på det. Biosfärkontoret kommer också att vara **delaktig i framtagningen av en ny strategisk färdplan för Kristianstads kommun och dess koppling till de globala hållbarhetsmålen**. Vi kommer också att **delta i arbetet** med att ta fram en **friluftspan för Kristianstads kommun**.

Attitydförändring och lärande är en central del i biosfärbetet som vi på Biosfärkontoret arbetar med på en rad olika sätt. En viktig del är att utbilda och diplomera **biosfärbassadörer**. En ny utbildning kommer att gå av stapeln till våren. Vissa delar blir digitala med anpassning till Covid-situationen. Till sommaren kommer **biosfärlägre** att genomföras. Tillsammans med Vattenrikets vänförening har vi startat upp en satsning **"I love Vattenriket"** som ger invånare, besökare och företag möjlighet att uttrycka sin uppskattning och sitt engagemang för Vattenriket. Kampanjen lyfter fram att Vattenriket är ett biosfärområde utsett av Unesco och en viktig del i varumärket Kristianstad samt ger möjligheter till intäkter för föreningen. Det lyckade **projektet "Storstädning i Vattenriket"** genomförs även 2021 tillsammans med lokala föreningar i under Framtidsveckan.

I november genomför vi den **årliga forskarkonferensen Biosfär20201** tillsammans med Högskolan i Kristianstad. Under hösten kommer Kristianstads kommun att stå som **värd för konferensen för Sveriges biosfärkommuner**.

Internationella samarbeten kommer under 2021 att i första hand fokuseras till följande projekt: **Biosphere for Baltic** som är ett samarbete mellan 9 olika biosfärområden runt Östersjön. Viktiga frågor är hållbar besöksnäring, "från källa till hav" och livslångt lärande. Allt med utgångspunkt från det globala målet 14, hav och marina resurser.

Biosphere Forest for Future, där vi tillsammans med andra biosfärområden i Europa kommer att göra ett nytt försök att hitta finansiering för ett projekt med fokus på skog och klimatförändringar.

Järn och aluminium-läckage från invallningar, ett samarbetsprojekt med Ålakademien för att minska läckage från torvjordarna i Vattenriket som i sin tur påverkar vattenkvaliteten i Helgå och Hanöbukten. En studieresa till Danmark är planerad. Framtagning av **Life-ansökan om sandmarkslevande fjärilar** pågår tillsammans med länsstyrelserna i Skåne och Kalmar samt partners i Danmark och Tyskland. Projektet sträcker över 12 år. Vi är också en part i **Life-ansökan Free flow**.

Forskningsarbeten kommer att prioriteras med inriktning på vattenkvalitet, brunifiering, ekosystemtjänster, friluftsliv, klimatförändringar, tranor och hållbar stadsutveckling. Flera projekt är redan påbörjade i samarbete med Högskolan i Kristianstad, SLU, Lunds universitet samt ett internationellt samarbete med universitet i Tyskland.

Biosfärområdets verksamhet och projekt kommuniceras till en rad olika målgrupper via hemsidan och sociala medier, trycksaker och rapporter, våra 21 besöksplatser och naturum Vattenriket.

Kommunikationen är en mycket viktig del i arbetet med att uppfylla Unescos riktlinjer för biosfärområden, där det långsiktiga målet är en attitydförändring mot ett ekonomiskt, ekologiskt och socialt hållbart samhälle. Den **bidrar också till att göra Kristianstad till en attraktiv kommun med långsiktigt hållbar livsmiljö, skapar delaktighet och engagemang i bygden samt visar vägen ut i området för boende och tillresta**.

Biosfärområde Kristianstads Vattenrike – bra för både natur och människa!

GLOBALA MÅLEN. Ett fungerande ekosystem är en förutsättning för välfärd och ekonomisk utveckling. Mål 17 genomsyrar arbetet på vägen mot målen. Här spelar biosfärområden en central roll.